

מדרגות סימקאוויטש

ספר וִיחַל מֹשֶׁה המבואר

פירוש על ספר תהלים

מאת כבוד הרב הצדיק הקדוש וטהור, מופת הדור פועל ישועות בקרב הארץ,
צדיק יסוד עולם, נר ישראל וקדושו,

מאור עינינו אספקלריא המאירה, המפורסם בכל קצוי ארץ

מורינו ורבינו מו"ה **משה אליקים בריעה** זצלה"ה

מ"מ דק"ק קאזניץ

בעהמח"ס ספר באר משה על תורה. וספר תפלה למשה על חג הסוכות.

וספר מטה משה על הגדה. וספר פרקי משה על פרקי אבות

ושאר חבורים כת"י והמה טמונים.

בהרב הגאון אמיני, האדם הגדול בענקים, המקובל האלקי סבא קדישא ויקרא,

מרא דרוא, זקן ויושב בישיבה, תפארת ישראל, מאור הגולה,

בהיר הוא בשחקים, בוצינא דנהורא, כל רו לא אניס לי.

בגולה ובנסתר ידו בכל וכו'

מרנא ורבנא מו"ה **ישראל** זצוקללה"ה

מ"מ דק"ק קאזניץ

בעהמח"ס ספר עבודת ישראל, נר ישראל, תהלות ישראל,

אור ישראל, נור ישראל, בית ישראל, אבות ישראל,

ושאר כתבי יד אשר עוד טמונים.

על ידי מכון 'אור לישרים' - ירושלים

שע"י ישיבת 'אביר יעקב'

'אור מאיר ושמחה' נהריה

שנת תשפ"ה לפ"ק

וַיַּחַל מִשְׁחָה הַמְּבֹאֵר

לְהַרְהֵ"ק רַבִּי מִשְׁחָה אֱלִיקִים בְּרִיעָה מִקֻּז'נִין זִיע"א

© כל הזכויות שמורות

לישיבת אביר יעקב
אור מאיר שמחה נהריה
רח' אביר יעקב 27
נהריה

הואיל ומושקע במהדורה זו הון רב ויגיעה רבה, לכן ע"פ דין תורה ולהבדיל ע"פ הזכויות בכל המדינות, אנו אוסרים בכל תוקף כל הדפסה צילום והעתקה כולל העתקה חלקית או אחסנה במחשב או מאגר כל שהוא כל חלק מהספר, וכן אין לעשות כל שימוש מסחרי בחומר הנדפס ובהוספות. הספר נמכר רק על מנת שלא יעשה בו שימוש שלא כדין. ושארית ישראל לא יעשו עולה.

נדפס בארץ ישראל
על נייר חו"ל
שאין בו חשש חילול שבת

Printed in E. Israel

הארות והערות יתקבלו בברכה
מכון אור לישרים
רח' יוסף חכמי 30 ירושלים
פקס: 03-5423180
office@oz-vehadar.com

יוצא לאור על ידי מוסדות אביר יעקב נהריה
מכון אור לישרים ירושלים
בראשות הרב שלמה אביהצירא שליט"א

עורך ראשי

הרב מנחם מנדל פומרנץ

מבקר אחראי	עורך אחראי
הרב זושא דינקלס	הרב פנחס הוניגסברג

עורכים ומבקרים

הרב יעקב יוסף טשערסקי	הרב זעליג רוזנשטרן
הרב שמואל ליבוביץ	הרב אהרן רייכמן
הרב אפרים מינצברג	הרב נחום רייפן
הרב אברהם פיליפ	הרב שמעון שטרן

פרקי תולדות: הרב יהושע זילברברג
ניקוד ועימוד: נקודה

נסדר ע"י ממלכת התורה "עוז והדר"
בנשיאות הגאון הצדיק רבי יהושע לייפער שליט"א
אבדק"ק "באר משה" מאנסי

הפצה והזמנות: 'היכלי תורה'

באירופה:	באר"ב:	בארץ ישראל:
tel. 44-191-430-0333	tel. (718) 437-0054	טל. 02-9924603
fax. 44-191-430-0555	fax. (718) 437-3514	פקס. 03-5435884

א אֲשֶׁר־יֵאָמֵר אֲשֶׁר | לֹא הָלַךְ בְּעֶצֶת רְשָׁעִים, וּבְדֶרֶךְ חַטָּאִים לֹא עָמַד, וּבְמוֹשָׁב לָצִים לֹא יָשָׁב: ב כִּי אִם בְּתוֹרַת יְהוָה חֲפָצוֹ, וּבְתוֹרָתוֹ יִהְיֶה יוֹמָם וּלְיָלָה: ג וְהָיָה בְּעֵיץ שְׁתוּל עַל־פְּלָגֵי מַיִם, אֲשֶׁר פָּרִיו | יִתֵּן בְּעֵתוֹ, וְעָלָהוּ לֹא־יָבוֹל, וְכֹל אֲשֶׁר־יַעֲשֶׂה יִצְלִיחַ: ד לֹא־יִכָּן הָרְשָׁעִים, כִּי אִם־כִּמְץ אֲשֶׁר־תִּדְפְּנוּ רוּחַ: ה עַל־כֵּן | לֹא־יִקְמוּ רְשָׁעִים בְּמִשְׁפָּט, וְחַטָּאִים בְּעֵדֶת צְדִיקִים: ו כִּי־יִוָּדַע יְהוָה דֶּרֶךְ צְדִיקִים, וְדֶרֶךְ רְשָׁעִים תֵּאבֵד:

ב א לָמָּה רָגַשׁוּ גוֹיִם, וְלֵאמֹים יַהֲגוּ־רִיק: ב יִתְנַצְּבוּ | מַלְכֵי־אֶרֶץ, וְרוֹזְנִים נֹסְרוּ־יָחַד, עַל־יְהוָה וְעַל־מְשִׁיחוֹ: ג נִגְתָּקָה אֶת־מוֹסְרוֹתֵימוֹ, וְנִשְׁלִיכָה מִמֶּנּוּ עֲבֹתֵימוֹ: ד יוֹשֵׁב בְּשָׁמַיִם יִשְׁחַק, אֲדֹנֵי יִלְעַג־לָמוֹ: ה אִזּוּ יִדְבַּר אֱלֹהֵימוֹ בְּאָפוֹ, וּבִחְרוֹנוֹ יִבְהַלְמוּ: ו וְאֲנִי נִסְכְּתִי מַלְכִּי, עַל־צִיּוֹן הִרְקֹדְשִׁי: ז אֲסַפְּרָה אֶל חֵק, יְהוָה אָמַר אֱלֹהֵי בְנֵי אֲתָה, אֲנִי הַיּוֹם יִלְדֶּתִיךָ: ח שְׁאֵל מִמֶּנִּי, וְאֲתֶנָּה גוֹיִם נִחְלָתֶךָ, וְאַחֲזֹתֶךָ

וַיְחַל מִשְׁה

שָׁכַח כָּל מֶה שֶׁעָשָׂה עַד הַיּוֹם ^[א] וְכָאֵלּוּ הַיּוֹם נוֹלַד.

כַּשֵּׁשֶׁב מִדְּרֹכוֹ נִחֲשָׁב כֵּאֵלּוּ הַיּוֹם נוֹלַד

ב (ז) אֲנִי הַיּוֹם יִלְדֶּתִיךָ. שֶׁבְּשׁוֹב הָאָדָם מִדְּרֹכָא, וְזֶהוּ פְּרוּשׁ אֲנִי הַיּוֹם יִלְדֶּתִיךָ, שֶׁאֲתָה בְּעֵינֵי כָּאֵלּוּ הַיּוֹם נוֹלַדְתִּי. וְהַכֵּל מְחוּל לָךְ, כָּל שֶׁעָשִׂיתָ עַד עַתָּה: אֲזִי כְּכִכּוֹל עוֹשֶׂה הַשֶּׁם יִתְבָּרַךְ עֲצָמוֹ כָּאֵלּוּ

בִּיאורֵי הַחֲסִידוֹת

א. כַּשֵּׁשֶׁב מִדְּרֹכוֹ נִחֲשָׁב עַל דְּרֹכֵי הָרָעָה. ב. ה' יִתְבָּרַךְ אֹמֵר לְאִדָּם הֵשֶׁב בְּתוֹשֻׁבָּה, שֶׁחֲשׁוֹב הוּא בְּעֵינָיו כְּתִינוּק שְׁנוּלֵד שְׁלֹא טַעַם טַעַם חֲטָא.

צִיּוּנֵי הַחֲסִידוֹת

עַל הָאָדָם. כַּכָּה יִהְיֶה ג'כ הָאָדָם הַבֶּעַל תוֹשֻׁבָּה הַזֶּה חֲבִיב מֵאֹד בְּעֵינֵי הַשֵּׁנִי, כֵּאֵלּוּ הַיּוֹם נוֹלַד מִחֲדָשׁ, כַּמֵּאֵמֶר חו"ל (יַעֲמֹת כַּ). גר שְׁנִתְּגִיד כְּקֶטֶן שְׁנוּלֵד דְּמִי, וְכִמוֹ שֶׁאֵמֶר דּוֹד הַמֶּלֶךְ ע"ה 'ה' אָמַר אֵלֵי בְנֵי אֲתָה אֲנִי הַיּוֹם יִלְדֶּתִיךָ, אֲמֵן כִּיה"ר. וְרֹאֵה עוֹד בְּבֵת עֵין (פ'ר) מוֹקֵם ד"ס וְאֵם מוֹקֵם: עֵיקֶר בְּרִיאַת שְׁמַיִם וָאָרֶץ הָיָה בְּשִׁבִּיל בְּחִינַת רֵאשִׁית, בְּחִינַת תוֹשֻׁבָּה. כִּי כַּשֵּׁשֶׁב עוֹשֶׂה תוֹשֻׁבָּה הוּא בְּבִחִינַת רֵאשִׁית וְהַתְּחִלָּה כְּקֶטֶן שְׁנוּלֵד דְּמִי, כִּמוֹ שֶׁכְּתוּב 'אֲנִי הַיּוֹם יִלְדֶּתִיךָ'. וְכֵן בְּשֵׁם מִשְׁמוּאֵל (שְׁלֵם מִרְע"ד): שֶׁזֶה הוּא לִימּוֹד לְכָל אָדָם, שְׁבֵל יִתְיַאֵשׁ אֶף בְּעִבְרִית שְׁנֵאֵמֶר עֲלֵיהֶן שְׁאִין לֵהֵן תְּקֵנָה בְּתוֹשֻׁבָּה, הוּא יַעֲשֶׂה אֶת שְׁלוֹ, וְהַתְּשׁוּבָה תְּבִיאֵנוּ לְהַתְּחִיל מִחֲדָשׁ כְּגַר שְׁנִתְּגִיד וְכֶקֶטֶן שְׁנוּלֵד, וְיִזְכֶּה לְהֵאמֹר לוֹ 'בְּנִי אֲתָה אֲנִי הַיּוֹם יִלְדֶּתִיךָ'. וְכַעֲנִין זֶה שֶׁבֵּעַל תוֹשֻׁבָּה הוּא כְּתִינוּק שְׁנוּלֵד, רֹאֵה בְּלֶחֶם דְּמַעָּה (אִיכָּה ה' כג): כִּי כַּכָּה נִקְטֵינָם כִּי הַבֶּעַל תוֹשֻׁבָּה כְּקֶטֶן שְׁנוּלֵד

[א] וְכֵאֵלּוּ הַיּוֹם נוֹלַד. רֹאֵה עוֹד בְּדִבְרֵי רַבֵּינוּ בְּבֹאֵר מִשְׁה (פ'ר) אֲמֹר ד"ס מִמֶּנּוּ: ח מִמֶּנּוּ תִּאֲפִינָה, דִּהְיָה כַּשֵּׁהֲעִיסָה נִאֲפִית מִשְׁתַּנִּית צוּרָתָה לְשִׁבְחָה. שְׁמִתְחִלָּה הָיָה לָהּ צוּרָתָה עִיסַת חֲמִץ, וְעַכְשָׁיו יֵשׁ לָהּ צוּרָתָה לֶחֶם אֲפוּי. כִּמוֹ כֵּן הָאָדָם הֵשֶׁב וּמִתְנַחֵם עַל כָּל חַטָּאֵיו שֶׁעָשָׂה עַד הֵנָּה, וּמִקְבֵּל עֲלָיו מִהַיּוֹם וְהַלָּא לְעִבּוֹד אֶת הַשֵּׁנִי, וְלַעֲשׂוֹת רְצוֹנוֹ, מִשְׁתַּנָּה ג'כ צוּרָתוֹ לְשִׁבְחָה. שְׁעַד הֵנָּה לֹא תוֹרָה לוֹ וְלֹא מִרְאָה, מַחֲמַת שֹׁסֶר מַעֲלִיו הַצֶּלֶם אֱלֹקִים ע"י הַפְּגָם. וּמַעֲתָה יִשְׁתַּנָּה מִרְאָהוֹ לְשִׁבְחָה, וְיִשְׁרָה עֲלָיו הַצֶּלֶם אֱלֹקִים בְּשִׁלְמוֹת, כַּמִּתְחִלָּה קוֹדֵם הַחֲטָא. וְזֶהוּ חֲמִץ, הֵגֶם שֶׁהָיָה מִתְחִלָּה כּוֹלּוֹ חֲמִץ, וּמַעֲוֹרֵב בְּעוֹנוֹת וְחַטָּאִים ח"ו. מַעֲתָה כִּשִּׁיתָן אֶל לְבוֹ לְשׁוֹב עֲלֵיהֶם, וְיִתְקֵן הַפְּגָם בְּתוֹשֻׁבָּה. תִּאֲפִינָה, יִתְאֲפֶה וְיִשְׁתַּנָּה מִרְאָהוֹ לְטוֹבָה, כְּשִׁנּוּי הָעִיסָה לְלֶחֶם אֲפוּי כנ"ל. וְעַל יְדֵי זֶה בִּיכּוּרִים לָהּ, יִהְיֶה בְּבִחִינַת הַבִּיכּוּרִים שֶׁהֵם הָרֵאשִׁית (כ"ר א' ד), דִּהְיִינוּ הַפִּירוֹת הָרֵאשׁוֹנִים שֶׁמִּתְבַּשְׁלִים בְּבִיכּוּר, שֶׁהֵם חֲבִיבִים מֵאֹד

אֶפְסֵי-אֶרֶץ: ט תָּרַעַם בְּשֶׁבֶט בְּרָזָל, בְּכָלִי יוֹצֵר תִּנְפָצִים: י וְעָתָה
מְלָכִים הִשְׁבִּילוּ, הִנֵּסְרוּ שְׁפָטֵי אֶרֶץ: יא עָבְדוּ אֶת־יְהוָה בִּירְאָה, וְגִילּוֹ

ויחל משה

ר"ה ויוה"כ בחינת יראה סוכות בחינת אהבה ושמחה

(יא) עָבְדוּ אֶת ה' בִּירְאָה וְגִילּוֹ בְּרַעְדָּה. [א] דְּהִנֵּה יָדוּעַ [ב] בְּרָאשׁ הַשָּׁנָה יִתְעוֹרֵר יִרְאָה בְּעוֹלָם, וְכָל

ציוני החסידות

המובחר מכל השנה בגודל הרצון והרחמים לישראל, עם כל זה הוא יום המשפט, ובו יחתמון, והוא ג"כ בחינת היראה. אבל בסוכות, הוא התגלות מדת האהבה בעולם, שבו מתגלה החסד העליון וגודל האהבה לישראל, ואז היא עיקר השמחה, וכאמור בנוסח תפלתנו זמן שמחתנו. אך שעם כל זה אעפ"י שבו מאיר ומתנוצץ מדת האהבה והשמחה, אעפ"כ ההכרח היא ג"כ למדת היראה, ואין שלימות למדת האהבה בלתי הצטרף אליה מדת היראה, שהוא התכללות מדת חסד וגבורה. וכדאיא בכמה מקומות בזה הקדוש שהעיקר הוא דחילו ורחימו שניהם ביחד, וכדאיא (מקו"י מיקון י' נה): כל מצוה דלאו איהו בדחילו ורחימו לא פרחת לעילא, נמצא דהעיקר הוא שיהיה התכללות מדת האהבה ויראה ביחד. וזהו עבדו את ה' ביראה וגילו, רצ"ל שגם בעת הגילה והשמחה, שהוא בחג הסוכות שבו התגלות מדת החסד והאהבה. שכל השבוע הוא בחינת החסד, שיום הראשון הוא חסד שבחסד, ויום הב' הגם שהוא גבורה, מכל מקום הוא גבורה שבחסד, שנמתק הגבורה בחסדים. וככה הוא בשאר הימים, הוא התכללות כל המדות בחדס. נמצא שכל ז' ימי החג הוא בחינת חסד ואהבה. אעפ"כ ההכרח הוא ג"כ אל מדת היראה, וכנ"ל שכל אהבה שאינו נכלל עמה ג"כ מדת היראה, אינה אהבה שלימה. וזהו גילו ברעדה, שבמקום הגילה בחג הסוכות זמן שמחתנו, שם תהא רעדה, ומדת היראה. ג"כ לעתיד לבוא, ירצו האומות העולם ג"כ לקיים המצות, ויתן להם הקדוש ב"ה מצות סוכה, שהוא בחינת אהבה, והם יחשבו שגם להם חלק בה' ואהבתו. ואז הקב"ה יוציא חמה מנתיקה, רמז למדת היראה. דהיינו שיפיל עליהם פחדו ויראתו, ולהם אין להם שום חלק בהיראה, ולא יוכלו לסבול אותה ויברחו, ובוה יתגלה שמצם וקלונם לעין כל, שגם אהבתם אבדה, ואינה אהבה האמיתית. ובוה נבאר ביאור הכתוב. בסוכות תשבו שבעת ימים, שכל שבעת הימים מחג הסוכות תשבו בהסוכה, שהוא בחינת אהבת חסד, וכנ"ל שבכל השבוע הזאת הוא התגלות מדת החסד בעולם, ביום א' חסד שבחסד, ביום ב' גבורה שבחסד וכו'. אך פן ואולי יחשבו האומות שגם להם חלק בה', ויאמרו בלבבם ככם גם לנו לבנות בית לה', וירצו גם הם לישב בסוכה וכנ"ל. לזה בא הכתוב בתנאי הקודם למעשה, כל האזרח בישראל ישבו בסוכות. אזרח, גימטריא רי"ו כמספר גבורה, והוא רמז למדת היראה, כי יראה גימט' ג"כ רי"ו כנ"ל. ותיבת ישראל, רמז להבורא יתברך שנקרא ישראל, אותיות לי ראש. ורצ"ל כל האזרח בישראל, כלומר אותם שיש להם מדת היראה השלימה מפני הבורא ית"ש שנקרא ישראל כנ"ל, הם ישבו בסוכות. לשלול האומות העולם שאין להם מדת היראה, גם אהבתם אינה אהבה שלימה, כי אם דמיון שוא וכזב, ואין להם שום חלק בה' אלקי ישראל, והבן.

[ג] בראש השנה יתעורר יראה בעולם. ראה בזה (פמס יד): בראש השנה אתער דרועא דשמאלא וכו', וכדין כל עלמא בדחילו בדינא ובעי ההוא זמנא בתיובתא שלים

דמי, והימים הראשונים יפלו לא יזכרו ולא יפקדו, ובאופן כי ע"י התשובה תחדש ימינו כקדם והיא עת הלידה, וכדאמרן כי קטן שנולד דמי על דרך מש"ה (פמס כג זג) 'לעם נולד כי עשה', כי כשהאדם עושה תשובה ומעשים טובים הרי הוא כאלו נולד אז, והימים הראשונים יפלו כדאמרן וזה מלת כקדם והיא עת הלידה. ובחומות אנך (פמס כג זג): שנולד עתה דעשו תשובה והו"ל כנולד עתה, דנתכפרו עונותיהם וגם ניצולו והרי הוא כאלו נולד כי עשה תשובה.

ובכ"י יקר (דנח"ל זג ז): כמ"ש (פושע יד ג, ה-ו) 'שובה ישראל, ארפא משובתם אוהבם נדבה כי שב אפי ממנו, אהיה כטל לישראל יפרח כשושנה' וגו'. ורז"ל (יומא פו): למדו מכאן שאפילו יחיד שעשה תשובה מוחלין לו ולכל העולם שנאמר 'ארפא משובתם' לשון רבים וכתוב 'כי שב אפי ממנו'. ולדברינו יאמר 'ארפא משובתם', על האדם והבהמה, כמו שאמר למעלה (פושע יד ג) 'ונשלמה פרים שפתינו'. כי ע"י וידוי שפתינו נשלם חובותינו כי בזה יפטר גם הפרים מן ההקרה, כי טעם הקרבן הוא לפי שכח הבהמי שבאדם בו הוא משותף לשאר בהמות וחיתו ארץ על כן באה הבהמה תמורת האדם ובחמלת ה' על כל ברואי בין אדם בין בהמה הורה דרך התשובה לבת השוכבה, ואעפ"י שלשון משובה אינו שייך כ"א על האדם החוטא ולא על הבהמה מ"מ כשאדם מביא קרבן וסומך ידו עליו ומתודה עליו דומה כאילו כל עונותיו נשואים באותה בהמה כמ"ש (ויקרא טו כג) 'ונשא השעיר עליו את כל עונותם'. לכך שייך לכלול גם בהמה בתיבת משובתם, ואמר 'אוהבם נדבה', כי לא על צד החיוב אהבתם כי אם בנדבה כי כן בראתם לכתחילה בנדבה כך גם עתה אוהב אני כל מעשה ידי בנדבה, 'כי שב אפי ממנו', מן האדם ע"כ נפטרו שניהם האדם והבהמה, 'כי אהיה כטל לישראל', כטל זה שהכל שמחים בו, 'יפרח כשושנה', כי כל בעל תשובה דומה כאילו נולד באותו יום כמ"ש (פמס קג ג-ה) 'הסולח לכל עוני' וסמך ליה 'תתחדש כנשר נעוריי'.

[ז] דהנה. ראה בדברי רבינו (נאל משה דיוטס לסוקט ד"ה נסוקט): בסוכות תשבו שבעת ימים כל האזרח בישראל ישבו בסוכות (ויקרא כג זג). יבואר, דהנה איתא בדברי חז"ל (ע"ז ג.) שלעתיד לבוא יבואו האומות ויאמרו גם אנחנו נקיים המצות כישראל, ויבקשו שיתן להם התורה הקדושה ותר"ג מצות התורה הקדושה. וישיב להם השם יתברך, מצוה קלה יש לי וסוכה שמה, תבקשו שאתננה לכם ותראו אם תוכלו לקיימה. והם ילכו ויעשו להם סוכות, והשם יתברך יוציא חמה מנתיקה ויברחו מן הסוכות. אבל לישראל יהיה שמש צדקה ומרפא בכנפיה, וישבו בסוכות ויקיימו מצות סוכה כראוי. ונראה בביאור הענין, על פי הכתוב (פמס זג ז) עבדו את ה' ביראה וגילו ברעדה. דהנה בראש השנה הוא התעוררות מדת היראה בעולם, וכל באי עולם חיל ורעדה יאחזון, וגודל האימתה ופחד מאימת הדין הקדוש והנורא. וביום הכיפורים, הגם שהוא יום מחילה וסליחה לישראל, ויום

עקר השמחה כמו שאומרים (תפילת י"ח נרכת אמה צמרטנו)
זמן שמחתנו.

שלימות השמחה והאהבה כשהם עם יראה

עם כל זה ההכרח הוא גם כן לחבר למדת היראה.
[א] ואין שלמות למדת האהבה בלתי צרוף למדת

ברואי מטה יפחדו וירעדו מאימת הדין הקדוש.
וביום הפפורים הוא יום המבחר מכל השנה בגדל
ציון ורחמים, ויום מחילה וסליחה לכל ישראל.
עם כל זה הוא יום המשפט ויום החתימה והיא
גם כן בחינת היראה.^[א] אבל בסכות מתגלה
החסד העליון וגדל האהבה לישראל. ואז היא

ביאורי החסידות

בו יראה מחמת חתימת הדין הנעשית בו. ה. אף שסוכות הוא
זמן שמחה צריך להיות בו גם יראה, כיון שאין שלמות למידת

ג. שכל באי עולם עוברים לפניו כבני מרון (כ"ה יט.). ד. אף
שהוא יום שבו נתרצה הקב"ה לישראל ומוחל על עוונותיהם, יש

ציוני החסידות

ובקהלת יעקב (עין רג): ב' נראה לי דעניין ג' רגלים הן בחינת
נפש רוח נשמה בינה תפארת מלכות, פסח בחינת נפש,
בחינת מלכות שבועות תורה, סוד הרוח זעיר, סוכה בינה אמא
דמסכת על בניה, ומשם בא הנשמה, וכן רמזו בתיקון ו' (כנ):
במה שכתב בעניין ג' גלגולין, כי הוא כסותה לבדה דא גלגולא
קדמאה, וג' גלגולין הן לנפש רוח נשמה, וסיים שם ובאלין תלת
אתמר (שמות כג יז) 'שלש פעמים בשנה יראה', משמע דג' רגלים
הן בחינת נפש רוח נשמה ע"ש, ועל כן סוכות בחינת אהבה כמו
שאמר בוהר הקדוש (ויגט רז). להנחיל אוהבי אליו אבהן קדישין,
יעקב בחינת נשמה והוא בחינת סוכות, אמא דמסכת על בניא
וירתון להו נשמתא קדישא, ועל כן ביעקב כתיב (נלאשית ג יז)
'יעקב נסע סכותה', שכן ג' אבהן תקנו נפש רוח נשמה.

והוא ואין שלמות למדת האהבה בלתי צירוף למדת
היראה. ראה מגדל עוז ליעב"ץ (צמ מדות עליית היראה):
וכשיזכר אל המעלה הגדולה היא יראת הרוממות, ישבע שמחות
נעימות, וימלא עמה חשק ואהבה רבה, שכן יראה ואהבה, אחוות
זו בזו ומשלמות זו לזו יראה אהבה אשה אל אחותה משולבות.
וראה בתולדות אהרן (ימים נולדים): וכשיש יראה צריך גם אהבה
עמה, וכן באהבה צריך להיות עמה יראה, שלא יהיה חס
ושלום קיצוץ, כי הם תרין רעין דלא מתפרשין (זכר ויקרא ד),
ומובא בתיקונים (מקון י טה): צלוחת בלא דחילו ורחימו לא פרחת
לעילא וכן אורייתא, וע"י יראה ואהבה עולים.

ובאהבת שלום (פר' מויע): כי נודע דשבת מורה על אהבה, על
דרך הכתוב (ישעיה נב יג) 'וקראת לשבת ענג', וזו היא
בחינת אהבה. ולכן אנו אומרים (ומר כל מקדש) דורשי ה' זרע
אברהם אוהבו דייקא. וזהו גם כן הפירוש (טס) אוהבי ה' המחכים
בבנין אריאל ביום השבת שישו ושמוחו, פירוש, דהנה אמרו
חכמינו ז"ל (נלאשית רנא יא ט) אמרה שבת לפני הקב"ה, רבונו
של עולם לכולם יש בן זוג ולי אין בן זוג. אמר לה הקב"ה,
כנסת ישראל היא בן זוגך. והיינו, כשהם מתנהגים באהבה, אזי
הם בן זוג לשבת המורה על אהבה, ולזה שישו ושמוחו, על
שאתם בן זוג לשבת קודש.

והנה אף דהשבת מורה על אהבה, על כל פנים צריכה להתכלל
ביראה. כי נודע דאהבה ויראה הם מצוות עשה ומצוות
לא תעשה, והיינו באהבה נכללים כל המצוות עשה, וביראה
נכללים כל המצוות לא תעשה. ובמצוות עשה שהיא בחינת
אהבה, צריכה להיות נכללת גם היראה, כי בלא יראה יכול להיות
שימנע מן המצוה, כי מדרך האוהב שאינו מקפיד במניעת עשיית

לאשתכחה עלמא קמי קודשא בריך הוא [בראש השנה מתעוררת
זרוע שמאל וכו', ואז כל העולם בפחד בדין, וצריך אותו הזמן
בתשובה שלמה שימצא העולם לפני הקדוש ברוך הוא].

וראה פירוש המשניות להרמב"ם (כ"ה פ"ד מ"ו): לפי שלא היו קורין
הלל לא בראש השנה ולא ביום הכיפורים לפי שהם ימי עבודה
והכנעה ופחד ומורא מהשם, ויראה ממנו ומברכה מנוס אליו ותשובה
ותחנונים ובקשת כפרה וסליחה, ובכל אלו העניינים אינו הגון
השחוק והשמחה.

ובחינוך (מנחם שא): ואולם מהיותו יום מועד לדון כל חי ראוי
לעמוד בו ביראה ופחד יותר מכל שאר מועדי השנה.
וראה ליקוטי תורה להרב (פר' לרא לא ב): הנה יראה הוא בחינת
ראש השנה, ועיין זוהר (מנומה קלס). על פסוק (שמות כה
כג) 'וזאת התרומה כר', זהב ברזא דיומא דראש השנה כר' 'מצפון
זהב יאתה' (לויז א כג) כר' והוא בחינת יראה כנ"ל.

וע"ע שם (פי מנחם מא ב): הנה 'ראשית חכמה יראת ה' (תהלים קלא
י) שהוא בחינת ראש השנה להמשיך עליו בחינת יראה
בחינת מלכותו שקוראין לו המלך שתהא יראתו ופחדו עלינו.
ובתולדות יעקב יוסף (פר' קדושים אום ט): שקבלתי ממורי מה
שהזהירו חכמי הקבלה בכל מצוה ותורה ותפלה
שיהיה בדחילו ורחימו (תק"ז מקון י טה): שהיא אהבה ויראה מכל
מקום בראש השנה היפך שיהיה היראה יותר מן אהבה.

והוא אבל בסוכות מתגלה החסד העליון וגודל האהבה
לישראל. ראה בוהר (אמור קג): תא חזי, על כל חסד
דעבד קודשא בריך הוא בישראל. קשיר עמהון ז' ענני יקירן, וקשיר
להו בכנסת ישראל, דהא עננא דילה אתקשר בשיתא אחרנין. ובכלהו
שבעה, אזלו ישראל במדברא. מאי טעמא, בגין דכלהו קשרא
דמהימנותא ניהו ועל דא בסכות תשבו שבעת ימים. מאי קא מיירי.
בגין דכתיב (שיר השירים ג א) 'בצל חמדתי וישבתי ופריו מתוק לחכי'.
ובעי בר נש לאחזאה גרמיה, דיתבי תחת צלא דמהימנותא [בא
ראה, על כל חסד שעשה הקדוש ברוך הוא עם ישראל, קשר עמם
שבעה עננים נכבדים, וקשר אותם עם כנסת ישראל, שהרי הענן שלה
נקשר עם ששה אחרים. ועם כל השבעה הלכו ישראל במדבר. מה
הטעם, משום שכלם הם הקשר של האמונה, ועל זה בסכת תשבו
שבעת ימים. מה זה אומר, משום שכתוב בצלו חמדתי וישבתי ופריו
מתוק לחכי. וצריך אדם להראות את עצמו שיושב תחת צל האמונה].
וראה בפרי עץ חיים (שער הסודות פרק א): ונודע כי החסד נקרא
ימין, וחג של סוכות, הוא בסוד וימינו תחבקני, הרי איך
מן אחר יה"כ עד ש"ע, היא חיבוק ימין.

הִירָאָה. ^[1] וְהִיא תִּפְלֹלֹת חֶסֶד וּגְבוּרָה. וְכִדְאִיתָא בְּכִמָּה מְקוֹמוֹת וּבִלְהֵר הֶקְדוּשׁ (מקו"ו מקו"י כה): ^[2] כָּל מִצְוָה דְּלָאוּ אִיהוּ בְּדִחִילו וְרַחֲמָא לָא פְּרַחַת לְעָלָא.

וְהוּ עֲבָדוּ אֶת ה' בִּירְאָה. וְגִילּוּ, רְצוֹנוּ לוֹמַר ^[3] שְׁגָם בְּעֵת הַגִּילָה וְשִׁמְחָהּ, הִתְכַּרַח הִיא גַם כֵּן אֶל מִדַּת הִירְאָה וְכִנְזָכָר לְעִילָט, שְׁכָל אֶהְבָּה שְׂאִינוּ נְכַלָּל

ביאורי החסידות

ז. ישנם זמנים שעבודת ה' היא ביראה, כגון בראש השנה ויום הכיפורים. ח. בחג הסוכות שהוא זמן שמחתינו. ט. יחד עם

האהבה בלתי מידת היראה. ו. כאשר יצרף אל מידת האהבה את מידת היראה, יתכללו שתי המידות חסד וגבורה ויהיו לאחד.

ציוני החסידות

כל ימי חייו כי אם במדת עוצם החסד לבד ועבד פרווד ח"ו לעילא, אשר כל המדות והספירות הקדושים כולם נארגים ומתייחדים ונקשרים ברזא דאחד, והבורא ב"ה וב"ש הוא המייחדם ומקשרם. כמו שאמר אליהו הנביא ז"ל בתפלתו (מקו"ו קדמס י). ואנת הוא דקשיר לון ומייחד לון כו' וכל מאן דאפריש חד מחבריה כו'. אם כן מוכרח בודאי שגם אברהם אבינו ע"ה קישר וייחד כל המדות הקדושים ביחודא חדא. רק עיקר עבודתו היה שכל המדות ישפיעו וייתחדו על ידי מדתו מדת החסד, ולקשרא דרועא שמאלא בדרועא ימינא. ועל דרך זה תקנו לנו גם כן אנשי כנסת הגדולה בברכה א' משמונה עשרה, ה' אלהינו ואלהי אבותינו. אל, הוא לשון כח. כמו 'זאת אילי הארץ לקח' (יחזקאל י ג). היינו ה' שהוא כח כל הכוחות שלנו. ומקור שרשי לכל הכוחות ומדות של אבותינו. 'אלהי אברהם' הכח המקורי של מדת החסד לאברהם. 'אלהי יצחק', כח מקור שרשי של מדת יצחק שהוא מדת הגבורה והפחד. 'אלהי יעקב', כח מקור שרשי של מדת התפארת והרחמים שהוא מדת אמת ליעקב. וכן 'האל הגדול הגבור והנורא'. וסיום הברכה הוא 'מגן אברהם', להיות שמקור ברכה הראשונה זו. אדניא הטבעו ונארגת על מדת החסד והזכיר בה גבורות לאכללא שמאלא בימינא. וכן ברכה שניה אתה גבור הזכירו בה מכלכל חיים בחסד כו' לאכללא ימינא בשמאלא למיהוי כולא ביחודא וקישורא חדא ברזא דאחד לקשרם בשורשם הרמה בקודש. והיה המשכן אחד להשפיע לכל העולמות כל חור וכל טיבו וכל נהורין עילאין קדישין וכל ברכאין טבין.

ויו כף מצוה דלאו איהו ברחימו ורחימא לא פרחת לעילא. ראה בעבודת ישראל (אטמ פ"א מ"ו): ולא המדרש עיקר אלא המעשה. כנ"ל שצריך האדם לקבוע דבריו למעלה בשורשם, שאם לא כן אז חס ושלום וכל המרבה דברים מביא חטא, מאותן הדיבורים שמשליך מפיו בלי כוונה בלי דחילו ורחימו לא פרחת לעילא, והן משוטטות על פני הארץ תחת השמים והן נעשים חס ושלום כקליפות והוא המסך המבדיל בינו לבין קונו.

ויו שגם בעת הגילא ושמחה ההכרח היא גם כן אף מדת היראה. ראה תנא דבי אליהו רבה (פסק ג): עוד אמר דוד המלך ע"ה אני יראתי מתוך שמחתי ושמחתי מתוך יראתי ואהבתי עלתה על כולם.

וראה דברי סופרים (אום נח): ובזה זוכה לשמחת לב מבקשי ה' ד'שמחו צדיקים בה' כתיב (מלכים יז יג) שזהו השמחה שרועה השם יתברך בעולמו ד'שמח ישראל בעושו, וזה אי אפשר אלא כשנסתלק המסך החוצץ דעל כן אמרו (מגד ד' אליהו נח פסק ג) אני יראתי מתוך שמחתי ושמחתי מתוך יראתי, דשמחת בני ישראל הוא רק הבאה מתוך היראה דעל כן נאמר 'עבדו את ה' ביראה' ו'עבדו את ה' בשמחה' (מלכים ג) דצריך להיות שניהם יחד (עין נחמס ל:).

רצונו, וגם במצוות לא תעשה שהיא בחינת יראה, צריכה להיות נכללת גם אהבה, כי בלא אהבה יכול להיות שיברח, מחמת יראה ופחד. ועל כן צריך כל איש המשכיל לעשות ולקיים כל המצוות באהבה ויראה, הן מצוות עשה הן מצוות לא תעשה, רק שבמצוות לא תעשה היראה היא בהתגלות והאהבה היא בהעלם, ובמצוות עשה האהבה היא בהתגלות והיראה היא בהעלם.

ובאורח לחיים (פרשת ו): אבל לעבוד את השי"ת באהבה לבד בלא יראה אי אפשר, וכו', ואמרת שזהו פירוש הפסוק (מלכים ד) 'גדלו לה' אתי ונרוממה שמו יחדיו', כי האדם העובד ביראה לבד ומקיים מצוות השי"ת נקרא צדיק, וכשבא אחר כך למדריגת אהבה ועובד מאהבה נקרא חסיד, כי אהבה מקלקלת השורה (צ"ה נה ט) ועושה לפנים משורת הדין, וכו', וזהו פירוש גדלו לה' כי גדולה הוא מדת חסד, וזהו גדלו לה', רצה לומר תעבוד השי"ת מאהבה אבל אתי, עם היראה כי דוד המלך ע"ה היה מדת יראה אבל לא באהבה לבד, ונרוממה שמו יחדיו, באהבה וביראה ובהתקשרות עם כללות ישראל. וזהו צו את אהרן ואת בניו, שהם מדת חסד שלא יעבדו את השי"ת במדה זו לבד בלא יראה, אלא זאת, היא מדת יראה הנקרא זאת, תורת העולה, מכל העליות צריך להיות במדת יראה הנקרא זאת, הוא העולה, רצה לומר השכינה מדת יראה יש לה עליה, על מוקדה, על מוקד ה' ראשונה שלהבת י"ה יש לה עליה למקום גבוה כזו להוריד שפע לישראל, על המזבח, רצה לומר על ידי מי שזוכה יצרו ומתודה עליו מעלה עליו הכתוב וכו' (פנהדלין מג). וידוע שמידת יראה הוא מדת התרחקות כמו שכתוב (שמואל ב) 'ויראו מגשת אליו', ומדת אהבה הוא התקרבנות כמו שאמרו (צ"מ פד). אהבה דוחקת הבשר, ויותר נוח לגוף לעבוד השי"ת במדת אהבה מלעבוד במדת יראה, על כן הוא מזהיר ומזרז צו את אהרן, כמו שפירש רש"י ז"ל לשון זירז, שיעבדו את השי"ת במדת יראה הנקרא זאת והגוף הוא בבחינת מקבל.

ויו והיא התכללות חסד וגבורה. ראה מה שביאר באוהב ישראל (פר' מנחם ד"ה ושמם) את ענין התכללות המידות חסד וגבורה, וזה לשונו: אכן יש לומר בהעיר לב, דהנה אנשי כנסת הגדולה אשר סדרו לנו סדר התפלות, היה הכל מאת ה' עליהם השכיל. וברוח הקודש סדרו הכל בסידור ומיתוק הראוי לפי ערך וסדר העולמות, ואורות עילאין קדישין. והנה בברכה ראשונה של שמונה עשרה ברכת מגן אברהם שהוא נגד מדת החסד כנודע. הזכירו שמה גם כן הגבור והנורא, וכן אלהי יצחק בחינה וכן מדת הגבורה. ובברכת אתה גבור שהוא נגד מדת הגבורה. הזכירו שמה מכלכל חיים בחסד, מחיה מתים ברחמים רבים. וודאי ראוי להשים לב לזה להבין ולדעת על מה זה. אמנם י"ל הכוונה. כי הנה ידוע ומפורסם מכל ספרים הקדושים כי אברהם אבינו ע"ה מדתו היה מדת החסד, ואחיד בדרועא ימינא. וכי יעלה על הדעת שאברהם אבינו ע"ה לא תפס בעבודתו לה'

עֲמָה מִדַּת הִירָאָה אֵינָה אֶהְבֶּה שְׁלֵמָה. ^[ט] וְזֶהוּ וַיַּחַל בְּרַעְדָּה ^[ז] שְׁבִמְקוֹם הַגִּילָה שֶׁם תִּהְיֶה רַעְדָּה (נכומ ל:).
וְאִזּוּ יִהְיֶה הַשְּׁמִחָה בְּשִׁלְמוֹת.”

ביאורי החסידות

בציונים. יא. כשיחד עם השמחה משתף את מדת יראה, אזי השמחה בשלימות.

השמחה חייבת לבוא היראה. י. יחד עם השמחה צריך להיות רעדה, כדי שלא ימשך אחרי העוה"ז וישכח מהקב"ה. ראה

ציוני החסידות

(מסלס נא יז) 'אדני שפתי תפתח' שהוא עולם הדבור המצומצם בתוך פה האדם, כמבואר אצלנו במקום אחר. ואחר שידע זה באמונה גמורה, מיד יבוא לו תענוג גדול, כי זה הידיעה הוא הדעת השלם המביאו לידי תענוג הרוחני, ונתרחבו מוחין שלו, ונתאחד על ידי הדעת היראה שקבל עליו מתחלה בעולם התענוג, ועל ידי זה יצא ממצר ים, שהדעת מתרבה ויוצא מן המיצר והקטנות, ועל ידי היחוד הזה נעשה מיתוק כל הדינין, כי הדינין הן במיצר וקטנות, כמו במצרים שעל ידי שהיה הדעת במיצר וקטנות היה גלות שהן דינין, ועל ידי ריבוי הדעת יצאו מן הדלות בכללות, וכמו כן הוא בכל אדם ובכל זמן, שזהו כוונתם באמרם ז"ל בכל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו כאלו הוא יצא ממצרים, בפרטיות שהאדם מפיל עצמו ודעת שלו במיצר ים וקטנות, ועל ידי זה הוא במקום דינין, וכשמקבל עליו את היראה שהיא השער שהוא מקום הדינין כנודע, ועל ידי הדעת האמור שמאמין כי פי ה' דיבר בו, ובא על ידי זה לתענוג העליון עולם התענוג עלמא דחירות שהוא עולם הבינה דמינה דינין מתערין, אזי מקשר היראה בעולם התענוג, ונמתקים הדינין בשרשם, כי אין המתקת הדינין אלא בשרשם כנודע. וזהו 'במקום גילה שם תהא רעדה', רוצה לומר שצריך שתהא רעדה שהוא היראה, במקום גילה, שמקשרה בעולם התענוג על ידי הדעת האמור, ותעלה למעלה מקום שאין שם פעולת הדינין, כי אף דמינה דינין מתערין מכל מקום הוא רחמים מאחר שהוא עולם השמחה ובמקום שמחה אין דינין.

וין שבמקום הגילָה שם תהיה רעדה. בגמרא: מאי וגילו ברעדה, א"ר אדא בר מתנא אמר רבה במקום גילה שם תהא רעדה. אבוי הוה יתיב קמיה דרבה חזייה דהוה קא בדח טובא אמר וגילו ברעדה כתיב א"ל אנא תפילין מנחנא.

וביאר רבינו יונה (ד"ה וגילו): וגילו ברעדה במקום גילה שם תהא רעדה. טעם הדבר, כדי שלא ימשך מתוך השמחה לתענוגי העולם וישכח עניני הבורא, על כן צריך לערוב זה עם זה כדי שיהיה על הקו הממוצע. ופשטיה דקרא כך הוא, שאע"פ שאצל בשר ודם היראה והשמחה הם דבר והפכו, שבשעה שהאדם מפחד מזולתו הוא עומד נרתע ודואג, אבל הקב"ה איננו כן, אדרבה כשהאדם מתבונן בגדולתו וירא מפניו ישמח ויגיל באותה יראה, מפני שבאמצעותה מתעורר לקיים המצות, ושש ונעלס בקיומה שיוודע כי שכרו אתו ופעולתו לפניו, ועל שמחה כזו תמצא שאמר בפסוק אחד 'עבדו את ה' ביראה' וגו' ובפסוק אחר (מסלס ק ז) 'עבדו את ה' בשמחה', ר"ל תעבדו את ה' ביראה, ובאותו היראה תשמחו ותגילו בה כמו שאמרנו. ואע"פ ששמחה אחרת אסורה כמו שהוזכר למעלה, שמחה זו מותרת ומחוייבת, כענין שנא' (דברים כח מו) 'תחת אשר לא עבדת את ה' אלהיך בשמחה ובטוב לבב' וגו'.

וראה מה שכתב בעקידת יצחק (פסעם אלוט עזר טו): ובשלמות המצוה ימצא התכלית ושם יהיה העונג. והוא אומרו 'וגילו ברעדה', במקום גילה שם תהא רעדה (נכומ ל:), והכוונה שאם

ובפרי צדיק (פר' נהר אט טו): ואיתא (מנא דצי אלוט פ"ג) הנה יראתי מתוך שמחתי ושמחתי מתוך יראתי שמתחלה צריך להיות בשמחה ותיכף יגיע אליו היראה והכנעה והפחד מלפניו יתברך שמו. ואחר כך היא יותר בשמחה ועל ידי זה מגיע יותר ויותר אליו היראה.

ודובר צדק (פר' אחרי מות): וכן בדרך משל, האהבה כשהיא בתוקף בלי שום יראה בא לידי קלות ראש ועל ידי זה ממילא תפסוק ממנו האהבה לגמרי כי מזה יוכל לבוא עד עד וכו' כמו שכתבתי במקום אחר. ועד סוגי האהבה המתפשטות לכל מיני אהבות וחמדות העולם הזה ולכל תאוות האסורות רחמנא ליצלן. וכן בתוקף היראה בלי שום אהבה ושמחה יוכל לבוא לידי עצבות ומרה שחורה ומזה לידי כעס ועד עד וכו' ורציחה ועד שתבטל ממנו אחר כך היראה מה' לגמרי. רק צריך להיות שניהם ביחד ממוזג. כמו שאמרו בתנא דבי אליהו אני שמחתי מתוך יראתי ויראתי מתוך שמחתי. וכמו שנאמר 'וגילו ברעדה' במקום וכו'. ותיבחרם יחד רצה לומר ההשתמשות בכל אחד בצד הראוי לו במקום ובזמן זהו קו האמצעי.

וין וזהו וַיַּחַל בְּרַעְדָּה. ראה גם בבית אהרן (פר' נחום): כי שליומות הכל היא היראה ואז היא אחדות גמור. וכשהם באחדות גמור אזי נכלל יראה באהבה יחד כמש"כ וגילו ברעדה. ועוד שם (פר' וילא): שכל איש ישראל צריך לעבוד להקב"ה בשני המדות כמ"ש עבדו את ה' ביראה וגילו ברעדה. עבדו את י"י בשמחה. במקום גילה שם תהי' רעדה. שצריך להיות שני הבחי' ביחד כי סימן לדבר מי שיש לו באמת יראה מהקב"ה יש לו שמחה. ומי שיש לו שמחה יש לו ג"כ יראה. כי אצל הקב"ה הכל אחדות גמור יראה ואהבה וכל המדות כי אני י"י לא שנית.

וראה גם במאור עינים (פסעם דגיס ד"ה נמדע): כתיב 'עבדו את ה' בשמחה', ומצינו מקרא אחר שכתוב 'עבדו את ה' ביראה'. והאמת הוא כמו שדרשו בש"ס 'עבדו את ה' ביראה וגילו ברעדה' 'במקום גילה שם תהא רעדה'. ולהבין דברי הש"ס, דנודע שהיראה היא השער לה' אשר צדיקים יבואו בו, 'ראשית חכמה יראת ה' (שם קלא י)', שתחלת כל עבודתו ותחלת דברו הדבורים צריך שתקדים לו ותתעורר עליו יראתו יתברך, ואם יש לו דעת שהוא תענוג כאמור אזי על ידי הדעת ההוא נמשך לו תענוג גדול בעבודתו מעולם התענוג, ומתחיל לעבוד את ה' בשמחה, ונמצא שמקשר ומיחד ומעלה את עולם היראה בעולם התענוג, על ידי מה שנתעורר בקרבו כן, כנודע באתערותא דלתתא וכו', ונעשה יחוד גמור באמת. ולהבין איזו הוא דעת שממשיכו לעולם התענוג הוא, כי נודע, מה שאמר הנביא (ישעיה נא יד) 'כי פי ה' דיבר', שצריך כל אחד המדבר דברי תורה ותפלה, אחר שבא בשער היראה שקיבל עליו עול יראתו יתברך על עצמו, צריך לידע ולהאמין, כי פיו המדבר הדבורים הוא ממש פיו יתברך, שהוא חלק ה' ממש, האדנות השוכן בתוך כל אדם מישראל השלם, הוא שמדבר הדבורים בכח החלק האלקי, וכמ"ש

ברעדה: יב נשקוֹכֵר, פְּיִאָנָה | וְתֹאכְדוּ דָרְךְ בְּיִבְעֵר בְּמַעַט אָפוֹ, אֲשֶׁרִי בְלִי-חֹסִי בּוֹ:

ויחל משה

חֶלֶק בָּהּ וּבְאַהֲבָתוֹ. וְאֵז הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא יוֹצִיא חֲמָה מִנְּרִיקָה, רָמָז לְמַדַּת הִירָאָה. הֵינּוּ שְׂפִיל עֲלֵיהֶם פָּחָדוֹ וְיִרְאָתוֹ. וְלֵהֶם אֵין חֶלֶק בְּהִירָאָה וְלֹא יוּכְלוּ לְסַבֵּל וְיִכְרְחוּ, וְיִתְגַּלֶּה שְׁמָצָם וְקִלּוֹנָם לְעֵין כֹּל י. וְגַם אֶהְבֶּתֶם אֶבְדָּה כִּי אֵינָה אֶהְבֶּה אֲמִיתִיּוּ:

לגוים אין חלק ביראה וגם אהבתם אינה אמיתית וְזֶה רָמָזוֹ חֲכָמֵינוּ ז"ל בְּגִמְרָא (ע"ז ג-ג.), לְעֵתִיד לְבֹא יִרְצוּ הָעוֹבְדֵי כּוֹכָבִים וּמַזְלוֹת לְקַיֵּם אֶת הַתּוֹרָה וּמִצְוֹת. וְיִתֵּן לָהֶם הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא ^[א] מִצְוֹת סֶכֶה שֶׁהִיא בְּחִינַת אֶהְבֶּה י, וְיִחְשְׁבוּ שֶׁלָּהֶם גַּם כֵּן

ביאורי החסידות

ביונים שאין להם חלק ביראה ה' ולכן בורחים ממנה. טו. יתברר שגם מה שדימו שיש להם שייכות לאהבת ה' אינו נכון, שהרי אהבה ללא יראה אינה אהבה אמיתית ושלימה, כאמור.

יב. מה שאמרו חז"ל שהקב"ה יתן לגוים מצות סוכה, היינו שתינתן להם הדרך של אהבה לעבוד בה את ה'. יג. השמש הוא כח האש הרומז ליראה, והוצאת החמה מנרתיקה ירמז למדרגת היראה בתוקף גדול. יד. יתגלה

ציוני החסידות

הנ"ל אז ישבו בסוכות שהיא כולה חסדים ושורה עליו החסדים והמשכיל יבין.

ובזרע קודש (מועדים סוכות לל 6): ועל ידי קיום מצות סוכה, אנו ממשיכין ה' חסדים בחינת ה' דאברהם, ה' חסדים. ואחר יום הכיפורים אנו נכנסין לסוכה, ושם מסתיר השי"ת אותנו תחת כנפי השכינה, כמו שאומרים יחביאנו 'צל' ידו תחת כנפי השכינה. ויין וגם אהבתם אבדה כי אינה אהבה אמיתית. בענין שאהבה ללא יראה אינה אהבה אמיתית, ראה במאור עינים (פר' נלאשית): שצריך להיות באדם אהבה ויראה אבל אהבה בלא יראה אינו כלום, ואף על פי שנראה לו שאוהב השם אינו אמת, אלא שנדמה לו כן מפני שהורגל באהבת עולם ובמיני אהבה נדמה לו שיש לו גם כן תשוקה להשם, ואינו כן רק צריך לירא מפניו ואחר כך יבוא למדת אהבה ואז יוכל לתקן גם מדרגות תחתונות ויהיה דעת שלם כאמור.

ועוד שם (פישט האינו): והנה ידוע שאהבה בלא יראה אינו כלום, כי היראה נקרא אשה יראת ה' בסוד נוקבא ואהבה דכר ודכר בלא נוקבא נקרא פלג גופא. ועל דרך משל דכר בלא נוקבא אף על פי שיש לו רב עושר ונכסים לא יועילנו לו עשרו כי לא ישאר אחריו מאומה, אבל כשיש לו אשה אז מוליד בנים ויש לו נחת מהם וזנם ומפרנסם ועזב להם חילו ועשרו. כן אהבה בלא יראה דכר בלא נוקבא, כי מי שאוהב את חבירו על דרך משל אם רוצה לאהוב עוד דבר אחר גם כן מי יעכב בידו כי יאהב זה וגם זה, אבל הירא מפני חבירו אינו זז מאתו מפני יראתו ממנו. כן על דרך משל האוהב השם בלא יראה אין האהבה בשלימות, כי יאהב זרים גם כן אבל הירא דבר ה' אינו זז מאתו וירא לאהוב כי יסיר מאחרי ה' ונמצא כל הולדות מעשים טובים שהם תולדותיהם של צדיקים מעשים טובים הוא על ידי יראה שנקראת אשה יראת ה' ואז כל מה שהאדם מסבל מביא לידי תועלת כי מוליד בנים מעשים טובים.

וראה גם בבית אהרן (מילין זינגן אום ו'): יראה בלא אהבה אינה שלימות, אהבה בלא יראה אינה כלום.

היתה המצוה נעשת ביראה והכנעה לפני אלהיו, שם תמצא שמחת התכלית וערבותה, כמו שנאמר שם (שמואל ב' ו' ס) אחר שנתייראו ונכנעו במיתת עוזא, 'דוד וכל בית ישראל מעלין את ארון האלהים בשמחה'. והוא עצמו שאמרו ז"ל (ספרי פר' ואמנן פסוק וסענת) אין לך אהבה במקום יראה ויראה במקום אהבה אלא במדת הקדוש ברוך הוא בלבד. כי אם העבודה השלמה היא היראה, ובמקום אשר תמצא שלמות העבודה תמצא שם השמחה, הנה היראה והשמחה יהיה דבר אחד. מה שלא יהיה כן אצל הזולת כמו שאמר שם, יש לך אדם שמתירא מחבירו מניחו והולך לו. אבל במדת הקדוש ברוך הוא לא כן שאין לך אהבה וכו'.

ויא' לעתיד לבא ירצו וכו'. לשון הגמרא: דרש רבי חנינא בר פפא ואיתימא רב שמלאי, לעתיד לבא מביא הקדוש ברוך הוא ספר תורה [ומניחין בחיקו ואומר למי שעסק בה יבא ויטול שכרו. מיד מתקבצין ובאין עובדי כוכבים בערבוביא, שנאמר (ישעיה מג ט) 'כל הגוים נקבצו יחדו' [וגו'] וכו'. אמרו לפניו רבונו של עולם תנה לנו מראש ונעשנה, אמר להן הקדוש ברוך הוא שוטים שבעולם מי שטרח בערב שבת יאכל בשבת מי שלא טרח בערב שבת מהיכן יאכל בשבת, אלא אף על פי כן מצוה קלה יש לי וסוכה שמה, לכו ועשו אותה, וכו'. מיד כל אחד [ואחד] נוטל והולך ועושה סוכה בראש גגו, והקדוש ברוך הוא מקدير עליהם חמה בתקופת תמוז, וכל אחד ואחד מבעט בסוכתו ויוצא, שנאמר (מלכים ג) 'ננתקה את מוסדותימו ונשליכה ממנו עבותימו'.

ויין מצות סוכה שהיא בחינת אהבה. ראה דגל מחנה אפרים (פר' אמור ד"ה א): או יאמר על דרך דאיתא בכתבים, שמאלו תחת לראשי זו ראש השנה שהיא בחינת גבורה, וכל התפלות והתקיעות דראש השנה היא כדי להמתקן, ואחר כל וימינו תחבקני היא בחינת סוכה שהיא כולה חסדים, וזהו כל האזרח גימטריא רי"ו מספר גבורה, וזהו ה' אזרח דייקא שהם ה' גבורות מנצפ"ך כידוע, והיינו כל מי שיכול להמתיק הגבורות